

Taula

11	La vida des de lluny
21	PART I
25	La longitud de l'aire
27	Somni transparent
31	Pedra sorrenca
33	El bard
35	Retorn
37	Projecte d'obra
39	Dempeus
41	Figuera
43	Desposseir
45	Enllà del tacte
47	Maneres
49	Refugiat
51	Diumenge
53	Amnèsia
55	Subtilitats esquives
59	L'aura que no veus
63	PART II
67	El buit
69	Pedres
71	Ordre
73	Quatre dies

75	Fonament
77	Perfil
79	És tard
81	Solitud
83	Retall eteri
85	La quadratura del cercle
87	L'Atot
89	Raïm verós
91	Decalatge
93	Nosa
95	l'antosta
97	Quan hi havia l'heura
99	Revolts sobtats
101	La prova
103	Tots dos
105	Argument
107	Civilització
109	El teu estel
111	Entelèquia
113	<i>After word.</i> Breus notes a propòsit de <i>La longitud de l'aire</i>

La vida des de lluny

Summum nec metuas diem nec optes

MARCIAL

Al seu darrer llibre, *Els homes no són illes*, el professor Nuccio Ordine, fent-se ressò de la sisena meditació del poeta John Donne, ens convida a retrobar-nos amb els clàssics de la literatura universal per tal de recuperar l'essència de la nostra "humanitat". Així doncs, i seguint les tesis del poeta anglès, Ordine abanderarà la idea que els homes no vivim en plenitud si ens mantenim aïllats els uns dels altres i que, malgrat l'individualisme que presideix les nostres vides, cap home "és una illa, complet en si mateix". Ben mirat, les reflexions de Donne són extensives a tot el que ens envolta. O millor dit, el seu pensament es mou en el marc d'allò que és inclusiu: tot és dins del tot que configura l'univers i, per tant, la més mínima variació en qualsevol part o ens d'aquest tot còsmic en propicia una alteració, un canvi de vegades tan imperceptible com inqüestionable, les conseqüències del qual

són també imprevisibles. És ben bé allò que resava l'antic proverbi xinès: “El simple aleteig de les ales d’una papallona pot canviar el món.” És cert que, de canvis, n’hi ha de moltes menes, i aquest no és el lloc per establir-ne una tipologia, però el que sí que podem afirmar amb certesa és que només el factor temps ens permet reconèixer-los i calibrar-ne les conseqüències (si no és, és clar, que es produeixin abruptament per alterar de sobte un estat de les coses). És precisament el temps el que passa entre aquests versos que encapçalen, respectivament, la primera i la segona part del volum que el lector té entre mans: “Avui blaveja / al cel de la piscina / l’estiu diàfan”, “Són negres moltes coses / i al cap de poc són blanques”. És justament la metamorfosi del blau estival al blanc de l’hivern el que retindrà la retina a mesura que avanci en la lectura del llibre; la transició de l’atzabeja al nivi de la cabellera; el curs de la primera inhalació a l’exhalació definitiva. És això el que t’espera, *mon semblable, mon frère!* a les pàgines que tot just encetes.

La longitud de l’aire és un volum on la *mesura* és un tema central, i on l’àmbit de significació d’aquesta paraula abasta tots els marcs de referència. Hi ha la voluntat de càlcul, de definir la magnitud que pondera l’abstracte i, al mateix temps, prudència, contenció, i un cert pragmatisme estoic del jo poètic que queda reflectit tant en la forma de dir com en el tipus de pensament que s’infereix del discurs. I és que hi ha una cosa que no podem perdre de vista: allò que computa aquest poemari no és estable. El càlcul longitudinal no s’esdevé al llarg dels dos punts extrems

d'una cosa immòbil, ans al contrari, mesuren la variació de cada cop d'aire, tant si aquesta es produeix en forma d'ona sonora com si ho fa en la forma silenciosa de la respiració.

Miquel Trilla ens proposa un itinerari a la recerca de la veritat objectiva de les coses, no debades el primer vers del recull i, precisament, el que encapçala el poema intitulat «La longitud de l'aire» afirma: “Hi ha fets del dia a dia / com aire generós gronxant l'espai”. L'existència del fet és inqüestionable, igual que ho és l'existència de l'aire que ens permet viure. Però el poeta encara va més enllà perquè són justament els fets els que “assenyalen el camí”, els que “declamen eloqüents” i transfiguren quan “foguegen veritats”. I aquí el poeta fa, al meu entendre, un salt endavant, diu: “Relaten la metàfora / del si de la bellesa”. És clar, i cal recordar-ho, “bellesa és veritat i veritat és bellesa”, i només el camí dels fets, el procés objectiu d'observació de la realitat, ens acosta a la veritat ontològica. A la desocultació, a través de la metàfora, és a dir, del llenguatge poètic, del que és essencial. Allò que en paraules del personatge de Saint-Exupéry “és invisible als nostres ulls”. Allò que Trilla centralitza al poema “L'atot” per interpel·lar en clau dialògica la veritat:

Per què t'amagues,
Essent com ets
L'autèntic camí ral,
La vida de la vida,

L'essencial?

[...]

Per què no et fas sentir?

Curiosament, i sense que hi hagi contradicció possible, el camí de la veritat implica una actitud receptiva i atenta a qualsevol besllum il·luminadora. És aquest un camí que no renuncia a l'irracional com a font de coneixement, a albirar dins dels somni referències concretes, perquè, sovint, és quan dormim que hi veiem clar. Aquesta és justament la tesi del poema «Somni transparent» i de les seves tres seccions (I. Germinar, II. Envol, III. Equilibri): “Aupa’t / des del fons / on hi ha l’arrel del somni” fins enlairar-te. El poeta incita a assajar el precari equilibri del funàmbul, perquè, tot i que “l’assaig pot ser galdós”, és igual estavellar-se si el que importa de debò és “que res es quedi eternament per fer”. El fet de fer és el motor que desdiu l’immobilisme, el que endega el procés de coneixement i d’autoconeixement. En aquest sentit, Trilla recupera l’antic proverbi que presideix el frontispici del temple d’Apol·lo a la ciutat de Delfos, “Coneix-te a tu mateix” per instar el lector a atrevir-se a enfrontar “allò que costa tant: / Veure’s a un mateix”. A mirar dins del mirall del jo, estoicament, la imatge reflectida sense subterfugis ni trampes (“Hi ha tants amagatalls!”) perquè “conèixer-se del tot és no fugir”.

En el procés d'indagació i autoindagació que mou els versos de Miquel Trilla, la paraula hi té una importància cabdal. La poesia pensant del nostre poeta fa del mot eina i instrument per accedir al coneixement. El poeta sap que cal rastrejar la veritat; que és el cultiu de la veritat el que fa possible “llaurar i mantornar la terra fèril / on creix la pròpia veu”. Sap enfilat el relleu dels pensaments per “desmentir l'absurd”. Trilla subscriuria les paraules de Narcís Comadira: “Escriure és excavar, buscar tresors amagats, entendre la llengua com un jaciment on pots trobar una moneda d'or o una terrissa escantonada.” El seu aprenentatge l'impel·leix, com afirma el poema “Pedra sorrenca”, a destriar dins del jaciment del llenguatge la correspondència entre so i grafia que diu el món:

Aprèn de cada so
quin cant és el seu cant
fins solfejar-lo net.

Li plau anar al davant.
Ser el perseguit.

La reflexió metapoètica, que és present a tot el recull, excel·leix al poema “El bard”. Potser perquè és inevitable establir ponts de contacte amb la segona introducció del volum *Songs of Innocence and Experience* del poeta anglès William Blake. El bard del poema es projecta com un ésser alienat que topa “amb els estels / del teu món sideral inexorable”, algú que “declama

sense dir”, que ignora existir, i que es perd en la delinqüescència de l’ornament, de la retòrica sense fonament. El materialisme que traspua als versos de Trilla es concreta en aquest poema: “Ets l’ombra de perfil fregant el risc / d’un món / immaterial / imaginari”. Una ombra que ens retorna d’una revolada a la caverna de Plató. Trilla retreu al seu bard la ignorància per reivindicar, de la mà de Blake (“Per què hauries de girar l’esquena?”), la necessitat de mirar les coses atentament, l’imperatiu de no donar l’esquena a la realitat.

El primer aprenentatge, evidentment, és el que en forma de plor ens aboca a la vida. La primera respiració, el primer expandir-se del tòrax per omplir d’aire els pulmons. És la materialització de la vida en la concreció del cos on germina el primer arrelament, la primera veritat. Per això, al poema “Retorn”, s’evoca un renaixement, “el posà a bocons / fins que tragué l’aigua”, un retorn a l’expulsió del líquid amniòtic on es cova la vida. Existir és el que compta, cal ser. I és a la vida on cal retornar sempre i malgrat tot:

Enfonsà la boca
a dins dels seus llavis
per passar-li aire

fins que respirà.

Aquest recull s’abeura d’un vitalisme exacerbant, el poeta no renega de la seva condició humaníssima i caduca, ans al contrari,

en fa virtut. Tampoc ignora que el saber és llegat transmès al llarg del temps: “Li varen dir i no / ho va creure: res és nou.” Tanmateix cal redescobrir-ho tot, fer el camí solitari de la pròpia experiència, aquell que ens deixarà inexorablement sols enfront la mort. Però, com ja hem afirmat, no és el pessimisme el que governa el timó de la paraula, potser certa nostàlgia, un pòsit d’enyor, una rèmora amarga. “Espines més que flors”. I, tot i això, són els llucs el que cal contemplar “i no les flors marcides / que jauen amb el fem”. És el lloc on “s’hi fan arbres gegants” el que cal visitar amb insistència. Ja sabem el que hi ha al final de l’itinerari, el buit de la tomba al sec de terra, el fòssil, l’esquelet despullat d’un homínid no gaire diferent del que van descobrir el mil nou-cents setanta-quatre a Etiòpia:

D’aquí a molts anys seràs un fòssil
[...]

D’aquí a molts anys,
seràs només record, si hi ha records,
de moltes hores llargues,
aquestes que ara es diuen temps i món
i els anys barrejaran amb les galàxies.

Sinopsi del no-res tot just seràs,
revers de l’ara,
més o menys.

Els cicles de la vida es repeteixen i s'encadenen inexorablement, de la mateixa manera que la natura refà el seu curs estacional. Cada enderroc “perfà nous fonaments”. I encara que aquella resplendor, que segons deia W. Wordsworth en altres temps va ser tan intensa, avui romanguí per sempre oculta a la mirada, no cal lamentar-se pels dies desapareguts de l'esplendor a l'herba:

Though nothing can bring back the hour
Of splendour in the grass, of glory in the flower;
We will grieve not, rather find
Strength in what remains behind.

No hi ha en aquest llibre disrupció ni enfrontament de contraris, sinó complementarietat. El principi de realitat s'imposa des de la seva imponent cruesa i la caducitat que és vellesa trasmuda en bellesa, que és també veritat:

El temps d'ara mateix
és
presència d'un instant.
[...]

Quelcom que passa:
Belleza tanmateix.

Només així és possible el prodigi: “Tot el que vas veure / es-dernegat, / avui ha renascut / amb ufanor”. El pensament de

Trilla, també el seu vers, metabolitza tot el que rep de l'exterior, de la realitat tangible i l'experiència sensible. Conjuga el que és personal i irrepetible amb el que forma part de l'experiència supraindividual i col·lectiva. Trilla beu de la tradició greco-latina i ens l'ofereix en forma de llegat:

D'allò que ha resistit
al temps i al seu rigor,
en diem clàssic.

Precisament encetàvem aquestes línies citant Ordine i la seva reivindicació dels clàssics de la literatura com a forma preeminent d'atansar-nos els uns als altres. Diria que Miquel Trilla il·lustra aquest camí: "Per ells roman present / tot el passat". La literatura esdevé territori de confluència, paradigma integrador del nosaltres. També hem dit que és l'agulla dels temps la que travessa i enfila les paraules: "Percebo el sobresalt / de l'eco del rellotge / mesurant-me." Aquest càlcul, però, només es pot fer des de la retrospectiva, quan el períple vital ja és a punt d'endinsar-se en el no-temps de la mort o la infinitud i s'inaugura un altre àmbit de reflexió: "Pot ser que tot i res sigui el mateix / la fi i també l'inici de la vida." Qui sap si el que escoltem no és altra cosa que "un rellotge etern, / que igual gira endavant / com endarrere". Un rellotge que dicta la mesura d'un home que és tots els homes alhora. I és que ja ho deia John Donne al final de la seva magnífica meditació: "Per tant, no preguntis mai per qui toquen les campanes: toquen per a tu." I tocaran

indefectiblement per a tots nosaltres. Per això és important tenir present l'imperatiu del vers del poeta llatí Marcial que presideix aquestes lletres: no cal témer el darrer dia però tampoc cal desitjar-lo. El poeta fa ús del vitalisme estoic per atansar-se al temps sense recança, mira de retenir vestigis vells: "Polsim antic penjat de la paret, / com un borrim". Ja sap què li espera després, només "un fil de llum discret / talment la vida". Trilla aposta per la poesia per embridar l'alenada. Sap el que ens espera: la vida des de lluny. Tota la longitud de l'aire.

ÀNGELS MARZO

Lleida-Vielha, desembre 2022

La longitud de l'aire

Hi ha fets del dia a dia
com aire generós gronxant l'espai.

Senyalen el camí
que el tornassol del temps ha capgirat.

Declamen eloqüents.
Hi ha fets que transfiguren,
foguegen veritats.

Relaten la metàfora
del si de la bellesa,
llaurant i mantornant la terra fèrtil
on creix la pròpia veu.

Somni transparent

I. *Germinar*

Aupa't
des del fons
on hi ha l'arrel del somni.
Perçaça terra ferma
i després,
levita.

L'assaig pot ser galdós
fins enlairar-te.

Un vol i un altre vol
fan la memòria.

El tronc s'arrapa al sol.

II. *Envol*

Llençat daltabaix sense cap por
i volaràs com fan
falcilles i pardals,
cigonyes absents al buit,
a cap estrall.

Guspies d'amors vells
volegen solitàries;
Espines més que flors.

Llençat a l'amor,
és igual estavellar-se.

Val més que res es quedi
eternament per fer.

III. *Equilibri*

Caminen vida enllà
pel fil funambulesc,
a plena llum del dia.

Ignoren la distància
del buit al sec de terra.

Caure,
perfà les acrobàcies
d'allò que els ha lligat:
Jugar-s'ho tot,

seguir comptant amb l'altre.

Aquesta obra ha estat guardonada amb el XXIV Premi de Poesia Maria Mercè Marçal, 2022, organitzat pel Consell Comarcal del Pla d'Urgell. Els membres del jurat han estat: Jordi Pàmias, Jaume Pont, Àngels Marzo, Joan Cornudella i Ramon Rubinat.

© del text: Miquel Trilla Feliu, 2022
© del pròleg: Àngels Marzo Torres, 2022
© de l'epíleg: Xavier Macià Costa, 2022
© d'aquesta edició: Pagès Editors, SL, 2023
Sant Salvador, 8 – 25005 Lleida
www.pageseditors.cat
editorial@pageseditors.cat
Primera edició: febrer de 2023
ISBN: 978-84-1303-434-8
DL: L 6-2023
Imprès a Arts Gràfiques Bobalà, SL
www.bobala.cat

↳ imprès a **lleida** ▶

Qualsevol forma de reproducció, distribució, comunicació pública o transformació d'aquesta obra només es pot fer amb l'autorització dels seus titulars, llevat de l'excepció prevista per la llei. Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos, www.cedro.org) si necessiteu fotocopiar, escanejar o fer còpies digitals de fragments d'aquesta obra.